

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٢٢٤هـ

عنوان :

مقایسه عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی
از دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی شهرستان رشت

ابراهیم رئوفی

گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی

۱۳۸۸

مرکز آموزش های نیمه حضوری دانشگاه ارومیه
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

۱۳۸۸/۸/۲۰

اساتید راهنما :

دکتر میر محمد کاشف و دکتر میر حسن سید عامری

بازدیدهاست از کتابخانه عمومی رشت
سپتامبر ۱۳۸۸

۱۲۲۴۵۹

پایان نامه

به تاریخ ۸۸،۲،۱۲ شماره

مورد پذیرش هیأت محترم

داوران با رتبه ^{سید حسن} و نمره ۱۷/۵ قرار گرفت.

۱- استاد راهنما و رئیس هیئت داوران: آقای دکتر میر محمد کاشف

۲- استاد راهنمای دوم: آقای دکتر میر حسن سید عامری

۳- داور خارجی: آقای دکتر مهرداد محرم زاده

۴- داور داخلی: آقای دکتر حسن محمد زاده

۵- نماینده تحصیلات تکمیلی: آقای دکتر مسعود بیات

تقدیم به :

همسر و فرزندان عزیزم هانیه و هلیا که در تمام دوران تحصیل با صبر و شکیبایی فداکارانه و با تحمل دوری و مشکلات و هدیه بهترین سال های زندگی شان پیوسته یار و یاورم بودند و موفقیت خویش را مرهون صمیمانه ایشان می دانم.

تقدیر و تشکر

من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق

برخود لازم می دانم که از اساتید، دوستان و همکارانی که اینجانب را در فرآیند تحقیق حاضر به نحوی از انحاء یاری نمودند تشکر و سپاسگزاری نمایم و از درگاه خداوند متعال برای آن ها توفیق روز افزون آرزومندم، به ویژه از استاد ارجمند جناب آقای دکتر میر محمد کاشف به پاس راهنمایی های ارزنده و الطاف بی کرانشان، همچنین از جناب آقای دکتر میر حسن سید عامری استاد محترم به لطف نظرات سودمندشان در همه حال اینجانب را یاری و هدایت نموده اند قدردانی و تشکر می کنم.

همین طور بر خود لازم می دانم که از زحمات بی دریغ استاد محترم آقای دکتر مهرداد محرم زاده و آقای دکتر محمد زاده در طی دوران تحصیل کمال تشکر و قدردانی خالصانه خود را ابراز می دارم. از جناب آقای مهندس شیخی به خاطر کارهای آماری تحقیق و آقای حسین قدیمی به خاطر همکاری در توزیع پرسشنامه و کارشناس مسئول تربیت بدنی ناحیه یک آقای عظیمی و کارشناس مسئول تربیت بدنی ناحیه دو آقای پورنقیسی و کلیه مدیران و معلمان تربیت بدنی مدارس دولتی ناحیه ۱ و ۲ شهر رشت به خاطر تکمیل پرسشنامه ها و بالاخره از تمام کسانی که به نحوی در به انجام رساندن پایان نامه مرا همراهی کرده اند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

همچنین از دوستان و هم کلاسی های مهربانم جناب آقای روح الله معصومی، جناب آقای حسن دولت پناه، جناب آقای علی مهری، سرکار خانم زینب روستایی، سرکار خانم شیوا حلیمی و سرکار خانم مریم ترابی که نسبت به اینجانب در دوران تحصیل محبت فراوانی نمودند سپاسگزارم.

و سرانجام از گروه تربیت بدنی دانشگاه ارومیه جناب آقای یحیی کیان مرد و جناب آقای دکتر مسعود بیات و همچنین جناب آقای مجرد مسئول تحصیلات تکمیلی کارشناسی ارشد مرکز آموزش های نیمه حضوری دانشگاه ارومیه سپاسگزارم و محبت و لطف آنها همواره در خاطر من خواهد ماند.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فهرست نمودارها.....	ث
فهرست جداولها.....	ج
چکیده.....	ح
فصل اول.....	۱
۱-۱ مقدمه و معرفی.....	۱
۲-۱ بیان مسئله.....	۲
۳-۱ ضرورت و اهمیت مسئله.....	۳
۴-۱ اهداف تحقیق.....	۵
۱-۴-۱ اهداف کلی.....	۵
۲-۴-۱ اهداف اختصاصی.....	۵
۵-۱ فرضیه های تحقیق.....	۶
۶-۱ تعاریف واژه های عملیاتی.....	۶
۷-۱ تعاریف مفهومی واژه ها.....	۷
فصل دوم.....	۱۱
۱-۲ مقدمه و معرفی.....	۱۱
۲-۲ مبانی نظری تحقیق.....	۱۱
۱-۲-۲ درس تربیت بدنی از دیدگاه اسلام.....	۱۲
۲-۲-۲ درس تربیت بدنی در یونان باستان.....	۱۳
۳-۲-۲ درس تربیت بدنی در مصر قدیم و روم و چین باستان.....	۱۴
۴-۲-۲ تربیت بدنی در ایران باستان.....	۱۵
۳-۲ وضعیت درس تربیت بدنی در کشورهای مختلف جهان.....	۱۶
۱-۳-۲ درس تربیت بدنی و ورزش در آموزش و پرورش ایران.....	۱۶
۲-۳-۲ درس تربیت بدنی و ورزش در کشور انگلستان.....	۱۹
۳-۳-۲ درس تربیت بدنی و ورزش در کشور کوبا.....	۱۹
۴-۳-۲ درس تربیت بدنی و ورزش در کشور روسیه.....	۱۹
۵-۳-۲ درس تربیت بدنی و ورزش در کشور امریکا.....	۲۱
۶-۳-۲ درس تربیت بدنی و ورزش در کشور آلمان.....	۲۲

۲۲	۷-۳-۲ درس تربیت بدنی و ورزش در کشور چین.....
۲۲	۸-۳-۲ درس تربیت بدنی در مدارس ژاپن.....
۲۳	۹-۳-۲ درس تربیت بدنی و ورزش در کشور پرتغال.....
۲۳	۱۰-۳-۲ درس تربیت بدنی و ورزش در قاره آفریقا.....
۲۴	۴-۲ فواید تربیت بدنی در رشد کودکان و نوجوانان.....
۲۵	۵-۲ اهمیت درس تربیت بدنی در مدارس.....
۲۷	۶-۲ تدریس تربیت بدنی در مدارس راهنمایی.....
۲۸	۱-۶-۲ اهداف درس تربیت بدنی در دوره راهنمایی.....
۲۹	۷-۲ تدریس تربیت بدنی در دبیرستان.....
۳۰	۱-۷-۲ اهداف درس تربیت بدنی در دوره متوسطه.....
۳۲	۸-۲ تدریس درس تربیت بدنی.....
۳۳	۱-۸-۲ روش های تدریس و مدیریت کلاس تربیت بدنی.....
۳۴	۲-۸-۲ عوامل اثرگذار بر مدیریت کلاس های تربیت بدنی.....
۳۴	۳-۸-۲ وضعیت امکانات ورزشی مدارس و مدیریت کلاس تربیت بدنی.....
۳۵	۹-۲ کتاب درس تربیت بدنی.....
۳۶	۱۰-۲ مسابقات ورزشی مدرسه.....
۳۷	۱۱-۲ تشکیلات آموزش و پرورش در رابط با درس تربیت بدنی در مدارس.....
۳۸	۱-۱۱-۲ مسئولیت های رئیس آموزش و پرورش و معاون ذیربط در قبال ورزش مدارس.....
۳۸	۲-۱۱-۲ وظایف مسئول تربیت بدنی آموزش و پرورش ناحیه در رابطه با ورزش مدارس.....
۳۸	۳-۱۱-۲ وظایف مدیر و مسئولان مدرسه در رابط با درس تربیت بدنی.....
۳۹	۴-۱۱-۲ دبیر تربیت بدنی و مسئولیت های آن در مدرسه.....
۴۱	۵-۱۱-۲ مسئولیت های مربی بهداشت، والدین دانش آموزان و سرایدار در رابطه با ورزش مدارس.....
۴۱	۱۲-۲ لزوم برنامه ریزی درسی.....
۴۳	۱-۱۲-۲ برنامه ی درس تربیت بدنی.....
۴۴	۱۳-۲ رویکرد برنامه ریزی درس تربیت بدنی.....
۴۴	۱۴-۲ اهمیت مدیریت منابع انسانی و وظایف شغلی معلمان.....
۴۵	۱۵-۲ اهمیت مدیریت آموزشی.....
۴۶	۱۶-۲ مفهوم و اهمیت کنترل.....
۴۶	۱۷-۲ مروری بر تحقیقات انجام شده در داخل و خارج کشور.....
۴۶	۱-۱۷-۲ تحقیقات انجام شده در داخل کشور.....
۵۳	۲-۱۷-۲ جمع بندی و نتیجه گیری از تحقیقات داخل کشور.....
۵۵	۳-۱۷-۲ تحقیقات انجام شده در خارج از کشور.....
۵۹	فصل سوم.....
۵۹	۱-۳ مقدمه.....

۵۹	۲-۳ روش تحقیق.....
۶۰	۳-۳ جامعه آماری.....
۶۰	۴-۳ حجم نمونه و روش های نمونه گیری.....
۶۱	۵-۳ مکان تحقیق.....
۶۱	۶-۳ زمان تحقیق.....
۶۱	۷-۳ متغیرهای تحقیق.....
۶۱	۸-۳ ابزار تحقیق.....
۶۳	۹-۳ نحوی اندازه گیری و جمع آوری اطلاعات.....
۶۳	۱۰-۳ روش های آماری تجزیه و تحلیل داده ها.....
۶۴	فصل چهارم.....
۶۴	۱-۴ مقدمه.....
۶۴	۲-۴ توصیف اطلاعات.....
۶۹	۳-۴ فرضیه های تحقیق.....
۶۹	۱-۳-۴ فرضیه اول.....
۷۰	۲-۳-۴ فرضیه دوم.....
۷۱	۳-۳-۴ فرضیه سوم.....
۷۲	۴-۳-۴ فرضیه چهارم.....
۷۳	۵-۳-۴ فرضیه پنجم.....
۷۴	۶-۳-۴ فرضیه ششم.....
۷۶	۷-۳-۴ فرضیه هفتم.....
۷۸	فصل پنجم.....
۷۸	۱-۵ مقدمه.....
۷۸	۲-۵ خلاصه تحقیق.....
۷۹	۳-۵ بحث و نتیجه گیری.....
۸۱	۴-۵ محدودیت های تحقیق.....
۸۱	۱-۴-۵ محدودیت های قابل کنترل.....
۸۱	۲-۴-۵ محدودیت های غیرقابل کنترل.....
۸۱	۵-۵ پیشنهادات برخاسته از تحقیق.....
۸۲	۶-۵ پیشنهادات پژوهشی.....
۸۳	مراجع.....
۹۰	پیوست الف، فرم مربوط به اساتید.....
۹۱	پیوست ب، فرم مشخصات فردی.....
۹۴	پیوست ج، پرسش نامه مربوط به مدیران مدارس و دبیران تربیت بدنی.....
۹۴	چکیده انگلیسی.....

فهرست نمودارها

- شکل ۴-۱ نمودار مربوط به جنسیت گروه های تحقیق..... ۶۴
- شکل ۴-۲ نمودار مربوط به وضعیت شغلی گروه های تحقیق..... ۶۵
- شکل ۴-۳ نمودار مربوط به نوع مدارس گروه های تحقیق..... ۶۶
- شکل ۴-۴ نمودار مربوط به میزان تحصیلات گروه های تحقیق..... ۶۷
- شکل ۴-۵ نمودار مربوط به سابقه ی کار گروه های تحقیق..... ۶۸

فهرست جداول

- جدول ۳-۱: توزیع فراوانی معلمان برحسب ناحیه، دوره تحصیلی و جنس در سال تحصیلی ۸۸-۸۷..... ۶۰
- جدول ۳-۲: توزیع فراوانی مدیران برحسب ناحیه، دوره تحصیلی و جنس در سال تحصیلی ۸۸-۸۷..... ۶۰
- جدول ۴-۱: توزیع فراوانی و درصدی نمونه آماری بر حسب جنسیت گروه تحقیق..... ۶۴
- جدول ۴-۲: توزیع فراوانی و درصدی بر حسب شغل و سمت گروه تحقیق..... ۶۵
- جدول ۴-۳: توزیع فراوانی و فراوانی نسبی انتخاب نمونه های آماری بر حسب نوع مدارس..... ۶۶
- جدول ۴-۴: توزیع فراوانی و درصدی گروه تحقیق بر حسب مدرک تحصیلی..... ۶۷
- جدول ۴-۵: توزیع فراوانی و درصدی گروه تحقیق بر اساس سابقه خدمت..... ۶۸
- جدول ۴-۶: نتایج آماری مربوط به مقایسه دیدگاه معلمان تربیت بدنی و مدیران مدارس در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی..... ۶۹
- جدول ۴-۷: نتایج آماری مربوط به مقایسه دیدگاه معلمان تربیت بدنی مدارس راهنمایی و متوسطه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی..... ۷۰
- جدول ۴-۸: نتایج آماری مربوط به مقایسه دیدگاه مدیران مدارس راهنمایی و متوسطه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی..... ۷۱
- جدول ۴-۹: نتایج آماری مربوط به مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان مدارس دخترانه و پسرانه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی..... ۷۲
- جدول ۴-۱۰: نتایج آماری مربوط به مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان مدارس راهنمایی و متوسطه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی..... ۷۳
- جدول ۴-۱۱: نتایج آماری مربوط به مقایسه دیدگاه مدیران مدارس و معلمان تربیت بدنی با مدارک تحصیلی مختلف در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی..... ۷۴
- جدول ۴-۱۲: نتایج آماری مربوط به مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی با سوابق کاری مختلف در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی..... ۷۶

هدف از این پژوهش مقایسه عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی شهر رشت می باشد. مطالعه فوق از نوع توصیفی - تحلیلی بوده و بر روی ۱۴۰ معلم تربیت بدنی و ۱۶۵ مدیر به روش سرشماری در سطح مدارس راهنمایی و متوسطه دولتی شهر رشت انتخاب شده صورت گرفت. ابزار اندازه گیری تحقیق، پرسشنامه ی تحقیق محمدی (۱۳۷۹) در شهر اصفهان بود که روایی آن با استفاده از نظرات متخصصان و اساتید مدیریت ورزش مورد بررسی و تائید قرارگرفت و پایایی آن به میزان ۰/۸۶ محاسبه گردید. اطلاعات حاصل پس از پردازش با نرم افزار آماری SPSS 13 مورد آنالیز توصیفی و استنباطی قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده ها و فرضیات از روش آمار پارامتریک (آزمون t و تحلیل واریانس عاملی) مورد استفاده قرارگرفت و نتایج بیان می کند که بین دیدگاه معلمان و مدیران در خصوص عامل ارزشیابی مناسب از کار معلم ورزش در کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی تفاوت وجود دارد. و این میزان در مدیران بیشتر از معلمان تربیت بدنی می باشد. معلمین راهنمایی و متوسطه دیدگاه یکسانی در خصوص معیارهای کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی دارند. از دیدگاه مدیران راهنمایی و متوسطه عامل آموزش و سازماندهی مناسب معلمان تربیت بدنی یکی از عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی می باشد. دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی مدارس دخترانه و پسرانه در خصوص کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی به جنسیت و سمت مرتبط نبوده بلکه بواسطه اثر همزمان جنسیت و سمت تغییر می کند. دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی مدارس راهنمایی و متوسطه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی بصورت مستقل معنی دار نبوده ولی بواسطه اثر متقابلشان معنی دار است. بین دیدگاه مدیران مدارس و معلمان تربیت بدنی با مدرک تحصیلی و همچنین بین دیدگاه مدیران مدارس و معلمان تربیت بدنی با سابقه کاری مختلف در خصوص کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی تفاوت وجود ندارد.

کلید واژه های فارسی : درس تربیت بدنی ، امکانات و تجهیزات ، کارایی و بهینه سازی، مدیران مدارس

فصل اول

طرح تحقیق

۱-۱ مقدمه

در تمام دوران زندگی، ورزش، تفریح، سرگرمی و بازی اشکال خوشایند یادگیری ارزش ها و درس هایی هستند که شگرد راستین خوب زیستن و بهره مندی از یک زندگی سالم را به تصویر می کشند. باید اذعان داشت رضایتمندی و بقای جامعه با داشتن استعداد و فکر قوی کامل نیست و اصل آن است که از تمامی عناصر گردآمده هستی به طور هماهنگ و کامل استفاده شود. کلاس درس تربیت بدنی، محیطی سرشار از شادابی است که شرایط پایه ریزی دوستی ها، عدالت و اجتماعی شدن را از طریق کار گروهی فراهم می آورد. کودکان و نوجوانان در این محیط، نظم، احترام و مواجهه با چالش های آینده و پذیرش مسئولیت در جامعه بزرگسالان را تجربه می کنند. فعالیت بدنی می تواند کیفیت زندگی را در تمامی سنین برای همگان بهبود بخشد. بازی، ورزش و فعالیت های بدنی فرصت هایی را برای کودکان، نوجوانان و جوانان تمهید می کند که می توانند ابراز وجود کنند، خود را باور کنند و موفقیت و اتحاد جمعی را تجربه کنند. بشر در جهان اجتماعی با همکاری، انگیزه، اهداف گروهی و حفظ و تقویت میراث فرهنگی ارتباطی تنگاتنگ دارد و همه این عوامل در نهایت به جامعه پذیری و کسب قدرت اجتماعی منجر خواهد شد. آنچه اهمیت و ارزش تربیت بدنی را بارزتر می رساند، درک معنای واقعی آن یعنی تربیت از طریق فعالیت های جسمانی است. خانواده، مدرسه، محیط های فرهنگی و رسانه ها، هر تصویری از تربیت بدنی و ورزش را ارائه می نمایند و در نهایت همگان بر رشد و شکوفایی کودکان و نوجوانان از این طریق صحنه می گذارند. اما انسجام و هماهنگی عناصر گوناگون برای تبیین و انتقال هویت حقیقی تربیت بدنی در جامعه امریست که امروزه نیازمند توجه و تأمل وافر است. با توجه به این که کودکان، نوجوانان و جوانان از بزرگ ترین ذخایر و سرمایه های کشور تلقی می گردند و در حقیقت ثروت و وضعیت آینده هر جامعه ای را می توان بر حسب وضعیت سلامتی همه جانبه (جسمی ، فکری ، روحی و غیره) افراد امروز و میزان توانمندی های آنان در برخورد با مشکلات و مسائل تعیین نمود، ضرورت تربیت بدنی مشهودتر و آشکارتر می گردد. (۶۸) امروزه جهان شاهد پیشرفت های شگفت انگیزی در علوم مختلف تجربی و انسانی بوده است؛ مدیریت هنر، علم یا تجربه در راستای افزایش توانمندی های انسان در بهتر زیستن به کار گرفته می شود و این فرایند منظم با به

کارگیری اصول خود سعی در سیر به سوی این هدف دارد. در این میان تربیت بدنی و ورزش به عنوان یک عامل مهم در تعلیم و تربیت انسان هایی قوی، سالم و شاداب مورد توجه سیاست گذاران جوامع بشری قرار گرفته است، اما به تجربه ثابت شده است تنها جوامعی در این مقوله به پیشرفت رسیده اند که با دیدگاه علمی به تجزیه و تحلیل عوامل موثر در تربیت بدنی و تجربه آنها پرداخته اند. (۱۷) عوامل متعددی در اجرای صحیح و علمی درس تربیت بدنی در مدارس موثر هستند. عواملی چون وسایل ورزشی، امکانات و تجهیزات ورزشی، مربیان کارآموزده، برنامه ریزی علمی و کارآمد، مدیریت مدارس و مناطق و در نهایت راهبردهای در نظر گرفته شده از سوی مسئولین ورزش کشور و آموزش و پرورش و هماهنگی سازمان ها و ارگان های مرتبط با تربیت بدنی در موفقیت برنامه های ورزش مدارس و تربیت بدنی کشور دخالت دارند. هریک از این عوامل برنامه های ورزشی و تربیت بدنی می تواند در روند آموزش در مدارس تاثیرگذار باشند. شناخت عوامل موثر بر بهبود کیفیت و آموزش علمی درس تربیت بدنی در مدارس می تواند ما را در این امر یاری رساند. در این پژوهش نیز کوشش شده است، تا عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران مدارس و معلمان تربیت بدنی و ورزش شناسایی و مورد بررسی قرار گیرد.

۱-۲ بیان مسئله

آموزش و پرورش کشور از طریق فراهم نمودن شرایط ارایه مناسب درس تربیت بدنی و ورزش در کلیه سطوح تحصیلی سعی دارد به رشد همه جانبه دانش آموزان از طریق فعالیت های جسمانی و حرکتی کمک نماید. در همین راستا، بخش تربیت بدنی و تندرستی وزارت آموزش و پرورش تلاش های گسترده ای را در این زمینه انجام داده است. با این وجود به نظر می رسد که این بخش در دستیابی به اهداف درس تربیت بدنی در مدارس با مشکلاتی مواجه است که باعث شده درس تربیت بدنی به نحو مناسبی ارایه و اجرا نشود. علیرغم اهمیت و جایگاهی که درس تربیت بدنی و ورزش در سطح جهان و به ویژه کشورهای توسعه یافته دارد و هر روز از شیوه های بهتر و جدیدتری برای اجرای مطلوب آن استفاده می کنند، ولی تحقیقات انجام شده در کشور نشان دهنده وجود مسائل و مشکلات زیادی در راه اجرای مطلوب این درس در مدارس می باشد. (۲۳) نداشتن برنامه مشخصی برای دوره های مختلف تحصیلی، ارایه این درس در حد رفع تکلیف، کمبود امکانات و فضاهای آموزشی خاص تربیت بدنی، دشواری های ویژه دانش آموزان دختر برای شرکت مناسب در کلاس درس تربیت بدنی، کمبود انگیزه معلمان و غیره تنها بخشی از این مسائل است. برای رفع اینگونه مشکلات، شایسته است که عوامل آموزشی موثر بر اجرای درس تربیت بدنی در مدارس شناسایی گردد و در جهت بهبود آنها اقدام شود. (۷) درس تربیت بدنی به دلیل مسائل کمی و کیفی جایگاه اصلی خود را در آموزش و پرورش کسب نکرده است. با توجه به نقش اساسی معلمان تربیت بدنی و ورزش، این نکته نباید فراموش شود که معلمان ورزش زمانی بیشترین کارایی را در مدارس دارا خواهند بود که مشکلات و مسائل آن ها برای اجرای درس تربیت بدنی به حداقل برسد. (۲۲) درس تربیت بدنی به دانش آموزان کمک می کند که ورزش و فعالیت بدنی انجام دهند، تجربه نشان داده است که دانش آموزان اگر هر روز ۰/۵ تا ۱ ساعت ورزش کنند فعالیت های ذهنی آنها بهتر و باعث بهبود عملکرد تحصیلی آنان می شود. (۳) فعالیت های جسمانی برای دانش آموزان امکان رشد برنامه حرکتی توسعه یافته و آموزش مفاهیم مربوطه در الگوهای حرکتی فضایی و آگاهانه را می دهد. رشد فعالیت های صحیح حرکتی موجب عملکرد مناسب فرد بر اساس نوع فعالیت او می گردد و باعث حل مشکل پایه ای حرکتی در دانش آموزان به تناسب فعالیت

حرکتی بزرگسالان می گردد. (۱۲) بدهی است کمبود، نقص و یا فقدان هر یک از عوامل باعث اجرای ضعیف و نامناسب این درس در مدارس می شود. تاکنون تحقیقی که مستقیماً به مقایسه وضعیت عوامل مذکور از دیدگاه مدیران و دبیران تربیت بدنی در مدارس خصوصاً در استان گیلان پرداخته باشد گزارش نشده است. و به نظر می رسد که بخشی از عملکرد این درس که به آن ها اشاره شده است، با این متغیرها ارتباط داشته باشد. در پژوهش حاضر نیز سعی شده تا عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی و اجرای صحیح درس تربیت بدنی مدارس از دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی بازنمایی شود. با توجه به اینکه این عوامل متعدد بوده و با نگاهی به تحقیقات پیشینه قابل بررسی است ولی میزان تأثیر و دخالت عوامل متعدد بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی مدارس از دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی که از نزدیک شاهد اجرای برنامه های درس تربیت بدنی هستند می توانند در برنامه ریزی های آینده تربیت بدنی مدارس کشور و استان موثر باشند. به هر حال آنچه مسلم است، عدم شناخت نظرات این گروه که در ارتباط مستقیم با ورزش آموزشگاه ها می باشند، می تواند مشکلات موجود در درس تربیت بدنی را مضاعف نماید. این پژوهش به مقایسه عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران و دبیران تربیت بدنی مدارس راهنمایی و متوسطه شهرستان رشت می پردازد. پژوهشگر در صدد آن است تا اولاً اطلاعات نسبتاً دقیقی از نظرات دبیران ورزش مرد و زن در دو مقطع تحصیلی و همچنین مدیران این مدارس بدست آورد. و ثانیاً با توجه به این که امکان دارد مسائل و مشکلات و عوامل موثر در هر مقطع تحصیلی و همچنین در مدارس دخترانه و پسرانه متفاوت باشد. امید آنکه نتایج حاصله بتواند وضعیت اجرای این درس را در مدارس مناطق مختلف آموزش و پرورش بهبود بخشد و به برطرف کردن نقاط ضعف آن کمک نماید.

۱-۳ اهمیت و ضرورت تحقیق

تربیت بدنی پدیده ای اجتماعی است که از طریق شرکت فرد در فعالیت های و تمرینات ذهنی و جسمی، زمینه ساز فرآیند تعلیم و تربیت انسان در جهت مطلوب می باشد شکوفایی استعدادها در تمامی ابعاد وجودی، حفظ تندرستی و شادابی و افزایش فضایل اخلاقی و پسندیده الهی را فراهم می سازد و کیفیت زندگی را در تمامی زمینه های فردی و اجتماعی بهبود می بخشد. (۴۷) به همین دلیل یکی از اهداف مهم تربیت بدنی در مدارس کمک به دانش آموزان برای کسب تندرستی جسمانی و روانی و همچنین پیشگیری از بروز بیماری های کم تحرکی در آینده است. در دوره های مختلف تحصیلی که دانش آموزان مراحل مهم رشد را از کودکی، نوجوانی و جوانی زیر پوشش آموزش و پرورش کشور می گذرانند، فعالیت های تربیت بدنی و ورزش جزء ضروریات مسلم و اجتناب ناپذیر محسوب می شوند. در همین رابطه، امروزه در سطح جهان با اعتقاد به اینکه درس تربیت بدنی و ورزش باعث دست یابی به اهدافی همچون بهبود عملکرد تحصیلی، تقویت ذهنی، آمادگی برای یادگیری، بهبود و تسهیل یادگیری، اعتماد به نفس، تقویت روابط شخصی، رفتار مسئولانه، استقلال، حرکت ماهرانه، آمادگی جسمانی، زندگی فعال و پویا و استفاده موثر از اوقات فراغت می شود، به این نتیجه رسیده اند که فعالیت های ورزشی منظم و صحیح برای تمام دانش آموزان از اولویت های بسیار مهم و ضروری است (۲۳). لذا حتی الامکان از امکانات مناسبی برای بهبود اجرای این درس و عملکرد موثر و کارآمد آن بهره می گیرند. در این خصوص چگونگی و کیفیت تلاش ها و هزینه هایی که در این باره صرف می شود؛ مانند نیروهای انسانی، وسایل و امکانات، فضاهای ورزشی و غیره از اهمیت خاصی برخوردار است، و باید مشخص شود که آیا این عوامل در دست یابی به اهداف

درسی تربیت بدنی در مدارس، از بهره‌وری و کارایی لازم برخوردار بوده‌اند یا خیر؟ شناخت عوامل اصلی اثرگذار بر اجرای این درس می‌تواند به بهبود برنامه‌ریزی، اجرا و ارزش‌یابی آن کمک شایانی بنماید. تحقیقاتی در مورد وضعیت اجرای درس تربیت بدنی و بعضی از متغیرهای مربوط به این درس در مدارس داخل و خارج کشور انجام گرفته است، که در این قسمت به برخی از آن‌ها که با متغیرهای این تحقیق ارتباط بیشتری دارند، اشاره می‌کنیم. در مورد درس تربیت بدنی مهدی زاده (۱۳۷۶) در تحقیق خود بر ضرورت ارزش‌یابی از کار معلم و برنامه‌های تربیت بدنی و نظارت و کنترل مستمر بر کار مربیان و معلمان تاکید کرده است. (۷۴) نتایج حاصل از بررسی صانعی فرد (۱۳۸۶) نشان داد که از دیدگاه مدیران و دبیران تربیت بدنی درس تربیت بدنی از اهمیت زیاد و خیلی زیادی در مدارس برخوردار است. (۴۷) و همچنین خاوری (۱۳۸۷) نشان داد که از دیدگاه مدیران و معلمان افزایش میزان سرانه ورزشی مدارس و تدوین کتاب درسی تربیت بدنی برای تدریس در مدارس از ضروری‌ترین اقدام‌ها برای بهبود وضعیت اجرای درس تربیت بدنی است. (۲۲) همچنین نتایج شعبانی بهار و همکاران (۱۳۸۷) بیانگر آن است که از دیدگاه معلمان تربیت بدنی عوامل اهداف آموزشی، برنامه آموزشی، محتوای آموزشی، شیوه تدریس، تخصص معلمان ورزش، تجربه معلمان ورزش، نگرش و ارزش‌یابی در حد زیاد و خیلی زیاد بر کیفیت بخش درس تربیت بدنی اثرگذار هستند (۴۳). در مورد وسایل، امکانات و تجهیزات درس تربیت بدنی جونلا (۱۹۶۸)، سوارز و بورتلا (۱۹۷۴) امکانات و تجهیزات ورزشی را یکی از عوامل بسیار موثر در اجرای برنامه‌های تربیت بدنی در مدارس اعلام کردند. (۳۷) علاوه بر این، در تحقیق جسی کا^۱ (۲۰۰۲) فقدان زمان برای دست‌یابی به نتایج تجهیزات ناکافی، کلاس‌های بزرگ، مسئولیت‌های سنگین تدریس، فقدان توسعه حرفه‌ای و فقدان حمایت مشورتی از موانع اجرای درس تربیت بدنی بوده‌اند. در این تحقیق، بر استفاده از تسهیلات عمومی جامعه و همکاری بیشتر والدین تاکید شده است. (۹۰) در نتایج تحقیقی تحت عنوان دانش‌آموزان دبیرستانی در مورد فعالیت بدنی چه می‌کنند؟ که توسط می‌یا هوپا و دکتر اسکافیلد و همکارانش^۲ (۲۰۰۶) در نیوزلند صورت گرفت آمده که مهم‌ترین موانع برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی دختران نبود حمایت اجتماعی برابر و کمبود و غیرقابل دسترس بودن امکانات ورزشی است. شکل و سبک کلاس‌های درس تربیت بدنی یکی دیگر از موانع مورد توجه در دختران بود که بر اساس موانع ذکر شده، راهکارهای عنوان شده در این تحقیق شامل افزایش حمایت‌های اجتماعی، افزایش دسترسی و وجود امکانات ورزشی در مدارس، وجود فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده در مدارس و بازسازی ساختار کلاس‌های تربیت بدنی است. (۹۷) در نتایج تحقیق نیکل لويس، جیمز دولمن (۲۰۰۶) نوجوانان پسر در سال ۲۰۰۴ نسبت به ۱۹۸۵ به مقدار زیادی از اوقات فراغت خود را به فعالیت‌های جسمانی می‌پرداختند، ولی در دختران تغییری دیده نشد. گوناگونی فعالیت‌های جسمانی از ۵٪ (۱۹۸۵) به ۷۶٪ (۲۰۰۴) افزایش یافته ولی فعالیت‌های بدنی در بعضی از زمینه‌ها کاهش یافته بود در حالی که سطوح فعالیت‌های بدنی در زمینه‌های دیگر افزایش یافته بود (۹۹). در کشورهای پیشرفته به دلیل وجود امکانات، فن‌آوری، تجربه، علم و بسیاری عوامل دیگر برنامه‌ریزی‌ها معمولاً با موفقیت همراه است و به نتایج قابل‌پیش‌بینی می‌رسد. با توجه به اینکه تربیت بدنی دانشی است که در علوم مختلف ریشه دارد و از دانش‌های متعدد بهره‌می‌گیرد. با گسترش اطلاعات و یافته‌های علمی، متخصصان این رشته خود را با انبوهی از داده‌ها و دستاوردهای علمی و تکنولوژیکی روبه‌رو می‌بینند که کاربرد این یافته‌ها مستلزم طبقه‌بندی و سازماندهی آنها در قلمروهای

1- Jessica

2- Maya hohepa Msc, Grant schofield ph.d.& et

تخصصی و مطالعاتی گوناگون است که به همراه قلمرو مادی با سخت افزاری آن چون امکانات، منابع مالی و غیره می تواند مفید واقع شود. (۲۳) شناخت عوامل موثر در بهینه سازی و اجرای صحیح درس تربیت بدنی در مدارس به طور نسبی می تواند در بهبود آموزش درس تربیت بدنی در مدارس مفید واقع شود. با شناخت نقاط ضعف و قوت اجرای این درس در سطح استان می توان تغییرات لازم را برای ارایه بهتر درس تربیت بدنی بوجود آورد و زمینه ای بهتر برای بکارگیری نیروهای انسانی و منابع موجود فراهم نمود. با مطالعه تحقیقات انجام شده در سطح استان و حتی کشور مشاهده می شود که تحقیقات چندانی در زمینه شناخت عوامل موثر در بهینه سازی و اجرای صحیح درس تربیت بدنی در مدارس انجام نشده و تحقیقات انجام شده بیش تر به شناخت وضعیت موجود پرداخته است. نتایج این پژوهش می تواند اولیاء و مسئولین ورزش مدارس کشور و استان را در جهت برنامه ریزی های آینده درس تربیت بدنی مدارس یاری نماید.

۱-۴ اهداف تحقیق

۱-۴-۱ هدف کلی :

هدف کلی این پژوهش مقایسه عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی در مدارس راهنمایی و متوسطه دولتی ناحیه ۲ و ۱ شهر رشت می باشد.

۱-۴-۲ اهداف اختصاصی تحقیق عبارتند :

- ۱- مقایسه دیدگاه معلمان تربیت بدنی و مدیران مدارس در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی.
- ۲- مقایسه دیدگاه معلمان تربیت بدنی مدارس راهنمایی و متوسطه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی.
- ۳- مقایسه دیدگاه مدیران مدارس راهنمایی و متوسطه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی.
- ۴- مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی مدارس دخترانه و پسرانه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی.
- ۵- مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی مدارس راهنمایی و متوسطه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی.
- ۶- مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی با مدرک تحصیلی مختلف در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی.
- ۷- مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی با سابقه کاری مختلف در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی.

۱-۵ فرضیه های تحقیق

- ۱- بین دیدگاه معلمان تربیت بدنی و مدیران مدارس در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی تفاوت وجود دارد.
- ۲- بین دیدگاه معلمان تربیت بدنی مدارس راهنمایی و متوسطه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی تفاوت وجود دارد.
- ۳- بین دیدگاه مدیران مدارس راهنمایی و متوسطه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی تفاوت وجود دارد.
- ۴- بین دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی مدارس دخترانه و پسرانه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی تفاوت وجود دارد.
- ۵- بین دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی مدارس راهنمایی و متوسطه در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی تفاوت وجود دارد.
- ۶- بین دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی با مدرک تحصیلی مختلف در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی تفاوت وجود دارد.
- ۷- بین دیدگاه مدیران و معلمان تربیت بدنی با سابقه کاری مختلف در مورد عوامل موثر بر کارایی و بهینه سازی درس تربیت بدنی تفاوت وجود دارد.

۱-۶ تعاریف واژه ها عملیاتی

- کارایی^۱:

کارایی رابطه است میان رفتار سازمانی با نیازها و مقاصد فردی، کارایی نسبت بازده به منابع مصرفه است. (۵۳)

منظور از کارایی درس تربیت بدنی در مدارس تدریس و اجرای بهتر و مطلوب تر این درس مطابق با اهداف و سر فصل هاست.

- بهینه سازی^۲:

منظور از بهینه سازی حداکثر استفاده درست و بهره برداری مطلوب از وسایل، امکانات و تجهیزات موجود در مدارس در جهت رسیدن به اهداف کلی و اختصاصی درس تربیت بدنی می باشد. (۷۰)

۱- efficiency
۲- proficiency

- درس تربیت بدنی^۱:

فرایندی است آموزشی و تربیتی که هدف آن بهبود بخشیدن به اجرا و رشد انسان از طریق فعالیت های جسمانی می باشد، درس تربیت بدنی آن قسمت از تعلیم و تربیت است که به پرورش تن و روان می پردازد. (۲۶) همان کلاس ورزش مدارس است که تحت نظر معلم تربیت بدنی در هفته یک جلسه دو ساعته برگزار می شود. (۴۷)

- معلمان تربیت بدنی :

به کلیه کارکنانی اطلاق می شود که در فرایند تعلیم و تربیت (آموزش عمومی کشور) عهده دار مسئولیت اداره کلاس های تربیت بدنی و ورزش هستند (۸). به افراد آموزش دیده با آموزش های رسمی و تحصیلات دانشگاهی که در مدارس مشغول به آموزش تربیت بدنی به دانش آموزان می باشد (۱۷). در این تحقیق منظور فردی است که مسئولیت راهنمایی و آموزش کلاس های درس تربیت بدنی و ورزش را در دوره متوسطه و راهنمایی برعهده گرفته است.

- مدیران مدارس :

افرادی که مسئولیت کلیه فعالیت های آموزشی، پرورشی، اداری و اجرایی واحدهای آموزشی را به عهده دارند و کلیه امور مدرسه را اداره می کنند. (۸۰)

۱-۷ تعاریف مفهومی واژه ها

- تجهیزات و وسایل ورزشی^۲:

عبارتند از ابزارهای لازم برای اجرای محتوای برنامه های درسی تربیت بدنی در مدارس شامل ابزارهای عمومی و اختصاصی تدریس (۲۳). به کلیه امکاناتی اطلاق می شود که جهت انجام فعالیت های ورزشی دانش آموزان در ساعت درس ورزش مورد نیاز است و در تعریف جامع تری از وسایل و امکانات ورزشی؛ انواع توپ ها، راکت ها، میز پینگ پنگ، میله بارفیکس، تشک، تخته و حلقه بسکتبال، تور والیبال، دروازه هندبال، پایه و تور بدمیتون و غیره که به عنوان ابزار کار درس تربیت بدنی محسوب می شوند. (۲۷)

- محتوای آموزشی :

محتوای آموزشی عبارتست از مجموعه مفاهیم، مهارت ها و گرایش هایی که از سوی برنامه ریزان انتخاب و سازماندهی می شود در عین حال محتوای آثار حاصل از فعالیت های یاد دهی و یادگیری معلم و شاگرد را نیز در بر می گیرد. (۷۰)

- اهداف تربیت بدنی^۱:

منظور از هدف نتایج مطلوب و مورد انتظاری است که از شرکت دانش آموزان در یک فعالیت کلاس درس تربیت بدنی و ورزش به دست می آید. در این تحقیق رشد و تکامل جسمانی، تعادل روانی، انطباق و سازگاری محیطی، رشد اجتماعی و فرهنگی و... جز اهداف اختصاصی تربیت بدنی قرار گرفته است. (۴۷)

- اجرای مسابقات ورزشی:

مسابقات ورزشی موجب می شوند که نوجوانان شخصیت فردی و استعداد ذاتی خود را بروز دهند و در اثر رقابت جدی با یکدیگر فواید اجتماعی با ارزشی بدست آورند و هدف اصلی بیشتر روی شرکت اکثریت دانش آموزان است نه تعیین تیم ها یا افراد قهرمان. (۳۰)

- تفاوت های فردی^۲:

ویژگی ها و نیازهای تقریباً مشابه دانش آموزان در یک گروه سنی و جنسی در شرایط مشابه معلم و مربی دارای تفاوت های مختلفی است تفاوت های فردی شامل تفاوت های جسمانی، اجتماعی، شخصیتی و ظرفیتی و ... می باشد. (۳۷)

- تدریس^۳:

تدریس فراهم کردن مواد آموزشی و به کار بستن آنها برای آموزش و یادگیری موثر می باشد. (۲) منظور از تدریس عبارت از فعالیت هایی که به منظور ایجاد یادگیری در یادگیرنده از جانب معلم تربیت بدنی طرح ریزی می شود و بین معلم و یک یا چند یادگیرنده بصورت متقابل جریان می یابد و حضور معلم و تعامل معلم و دانش آموز الزامی است. (۳۷)

-
- 1-Goals of physical education
 - 2- Individual differences
 - 3- teaching

- فضای ورزشی :

حیاط مدرسه و یا سالن ورزشی و یا محوطه های مورد استفاده مدرسه، جایی است که به عنوان مکان اجرای تدریس از آن استفاده می شود. (۲۷)

- ارزشیابی^۱ :

ارزشیابی، دادن محتوا و مفهوم به اطلاعات خاصی است که به وسیله اندازه گیری به دست می آید و یا سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه نتایج حاصله با هدف های آموزشی از پیش تعیین شده است. کروناخ^۲ ارزشیابی را گرد آوری و کاربرد اطلاعات به منظور اخذ تصمیم در برنامه آموزشی و بی بای^۳ آن را فرآیند نظام دار گردآوری و تفسیر شواهدی که منجر به داوری ارزشی می شود و در نهایت به عمل می انجامد، تعریف نموده اند. (۴۵)

- سازماندهی مناسب نیروی انسانی (معلم تربیت بدنی) :

منظور از سازماندهی نیروی انسانی عبارتست از توزیع معلمان ورزش در مدارس در آغاز سال تحصیلی که توسط مسئول تربیت بدنی ناحیه و منطقه بر حسب سابقه، مدرک تحصیلی و رشته تخصصی و... صورت می پذیرد. (۷۰)

- محرم سازی مدارس دخترانه :

عبارتست از جداسازی محل ورزش مدارس دخترانه از محل تردد والدین، معلمان مرد و همچنین اشراف نداشتن منازل اطراف بر مدرسه به طوری که دانش آموزان دختر در ساعت درس تربیت بدنی ضمن حفظ شئون اسلامی بدون نیاز به استفاده از مانتو و روسری و... به راحتی به فعالیت ورزشی بپردازند. (۴۹)، (۷۰)

- آموزش ضمن خدمت معلمان :

آموزش ضمن خدمت معلمان عبارت است از بهبود بخشیدن فعالیت هایی آموزش و پرورش مرتبط با رشته تخصصی آنها که عمدتاً یا انحصاراً به قصد دانش افزایی، کسب مهارت و تغییر نگرش های حرفه ای ایشان صورت می گیرد، تا به تعلیم و تربیت کودکان بپردازند. (۷۰)

1- evaluation
2- cronbach
3- Bieby